

«ЗАТВЕРДЖЕНО»

Рішенням вченої ради

Інституту спеціальної педагогіки і психології

імені Миколи Ярмаченка НАПН України

протокол №6 від 27 червня 2024 року

Голова вченої ради

В.В.Засенко

Спеціальність 016 Спеціальна освіта , 053 Психологія
Освітня програма Спеціальна педагогіка, Спеціальна психологія
Ступінь Доктор філософії

Шифр дисципліни

ВД4

Назва дисципліни

**Психолого-педагогічна діагностика
осіб з ООП / Psychological and
pedagogical diagnostics of persons with
special educational needs**

Навчальний рік

2024-2025

Кількість кредитів
ЕКТС (годин)

1 кредити (30 годин)

Статус

Вибіркова дисципліна

**Короткий опис
дисципліни**

- Курс спрямований на опанування методологічних засад діагностики як інструменту для визначення індивідуальних потреб, сильних сторін дитини та розробки ефективних програм психолого-педагогічного супроводу й підтримки. психологічного дослідження, психологічні синдроми порушення.

Преквізити

Викладачі

Бабяк О.О.

Контакти

Тел +380954432767

Email olga.babjak.ua@gmail.com

Час для консультацій

Понеділок та четвер, 14:00-15:00

Мета курсу

-

формування у майбутніх фахівців (спеціальних психологів, корекційних педагогів, логопедів) цілісної системи теоретичних знань, практичних умінь та професійно-ціннісних орієнтацій, необхідних для проведення комплексної та етично обґрунтованої психолого-педагогічної діагностики осіб з особливими освітніми потребами.

Завдання курсу

1.

Розширити знання фахівців про теоретичні основи та методологічні принципи психолого-педагогічної діагностики осіб з особливими освітніми потребами, включаючи розуміння нормативного та атипового розвитку.

2.

Сформувати практичні навички застосування сучасних діагностичних методик, інструментів та технологій для оцінки розвитку, виявлення потреб та визначення освітніх маршрутів осіб з різними категоріями особливих освітніх потреб.

3.

Сприяти формуванню професійної компетентності у фахівців щодо етичних аспектів діагностичної діяльності, вміння інтерпретувати отримані дані та розробляти індивідуальні програми психолого-педагогічного супроводу.

Загальні компетентності

ЗК1

Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК2

Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК3

Здатність працювати в команді.

Спеціальні (фахові) компетентності

СК1

Усвідомлення сучасних концепцій і теорій функціонування, обмеження життєдіяльності, розвитку, навчання, виховання і соціалізації осіб з особливими освітніми потребами.

СК2

Здатність реалізовувати ефективні корекційно-освітні технології у роботі з дітьми, підлітками, дорослими з особливими освітніми потребами, доцільно обирати методичне й інформаційно-комп'ютерне забезпечення.

СК3

Здатність дотримуватися вимог до організації корекційно-розвивального освітнього середовища.

Програмні результати навчання

ПРН1	Здійснювати пошук, аналіз і синтез інформації з різних джерел для розв'язування конкретних задач спеціальної та інклюзивної освіти.
ПРН2	Застосовувати у професійній діяльності знання про методики, технології, форми і засоби реабілітації та корекційно-розвивального навчання дітей з особливими освітніми потребами.
ПРН3	Застосовувати у професійній діяльності сучасні універсальні та спеціалізовані інформаційні системи та програмні продукти; бібліотечні ресурси та технології, зокрема електронні; спеціальну апаратуру та інструменти.

Програма дисципліни

Тема 1	Теоретико-методологічні основи психолого-педагогічної діагностики
1.1	Психолого-педагогічна діагностика: сутність та значення. Визначення, мета, завдання та принципи психолого-педагогічної діагностики. Історія розвитку діагностики та її місце в системі освіти. Роль діагностики у психолого-педагогічному супроводі осіб з особливими освітніми потребами (ООП).
1.2	Нормативний та атиповий розвиток у контексті діагностики. Критерії та показники нормативного розвитку дитини на різних вікових етапах (фізичний, когнітивний, емоційний, соціальний). Основні категорії осіб з ООП: розуміння, класифікація та особливості розвитку. Сучасні підходи до виявлення та визначення освітніх потреб.
1.3	Етичні та правові аспекти діагностичної діяльності. Етичні принципи роботи фахівця: конфіденційність, об'єктивність, компетентність, повага до прав дитини та сім'ї. Законодавча база України, що регулює проведення психолого-педагогічної діагностики осіб з ООП (основні закони та нормативні акти). Взаємодія з батьками (законними представниками) у процесі діагностики: інформування, отримання згоди, обговорення результатів.
Тема 2	Методи та інструменти психолого-педагогічної діагностики
2.1	Загальні методи психолого-педагогічної діагностики. Спостереження: види, правила проведення та фіксації результатів. Бесіда та інтерв'ю: особливості проведення, типові помилки, структура. Анкетування та опитування: розробка, адміністрування, аналіз даних. Аналіз продуктів діяльності: дитячі малюнки, творчі роботи, письмові роботи як джерело діагностичної інформації.
2.2	Діагностичні методики та їхній вибір. Огляд стандартизованих та нестандартизованих діагностичних методик. Критерії вибору адекватних методик для діагностики осіб з ООП. Адаптація діагностичних інструментів до індивідуальних особливостей дитини.
2.3	Мультидисциплінарний підхід у діагностиці осіб з ООП. Склад та роль фахівців у діагностичній команді (психолог, педагог, дефектолог, логопед, реабілітолог, соціальний педагог, лікар). Принципи взаємодії та обміну інформацією між членами команди. Організація діяльності інклюзивно-ресурсних центрів (ІРЦ) як координаційного центру діагностики.
Тема 3	Організація та інтерпретація результатів діагностики. Розробка

корекційно-розвивальних програм

3.1

Етапи та процедура проведення психолого-педагогічної діагностики. Формулювання діагностичного запиту. Збір анамнестичних даних. Проведення власне діагностичного обстеження. Аналіз та систематизація отриманих даних. Формування психолого-педагогічного висновку.

3.2

Інтерпретація діагностичних даних та формулювання рекомендацій. Кількісний та якісний аналіз результатів діагностичного обстеження. Розробка індивідуального плану розвитку (ІПР) як результат діагностики. Складання психолого-педагогічної характеристики дитини з ООП.

3.3

Діагностика як основа для психолого-педагогічного супроводу. Визначення індивідуальної освітньої траєкторії. Моніторинг динаміки розвитку та ефективності корекційно-розвивальної роботи. Роль діагностики у адаптації освітнього середовища та наданні додаткових освітніх послуг.

План					
Семестр, тиждень, заняття (дата)	Тема, план заняття	Аудиторні заняття		Самостійна робота	
		Форма	Год	Завдання	Год
Семестр 1 Заняття 1	Тема 1. Теоретичні основи психолого-педагогічної діагностики - Понятійно-категоріальний апарат психолого-педагогічної діагностики. Визначення, мета, завдання та принципи діагностики. Місце діагностики в системі психолого-педагогічного супроводу осіб з ООП. - Основні поняття: "діагностика", "обстеження", "оцінка", "висновок", "рекомендації", "індивідуальний план розвитку". - Інваріантний комплекс етапів психолого-педагогічного супроводу дітей із різними типами розвитку: діагностика – профілактика – корекція – реабілітація – прогноз. Особливості застосування цих етапів для дітей з варіантами нормативного та грубих форм патологічного розвитку. - Моделі психолого-педагогічного супроводу дизонтогенезу. Нозологічний тезаурус. Міждисциплінарний підхід до вирішення проблем дизонтогенезу. Єдність біопсихосоціальних механізмів розвитку.	Лекція, практичне заняття	4	1. Основні напрямки психолого-педагогічної діагностичної роботи на сучасному етапі. Історія розвитку уявлень про діагностику психічних функцій. Сучасні напрямки діагностики: експериментальна, психофізіологічна, клініко-психологічна тощо. 2. Особливості психічного розвитку при різних типах дизонтогенезу залежно від віку. Моделі психолого-педагогічного супроводу дизонтогенезу. Нозологічний тезаурус. Синдромний міждисциплінарний підхід вирішення проблеми дизонтогенезу. Єдність психосоціальних та біосоціокультурних механізмів розвитку.	10
Заняття 2	Тема 2. Методи та інструменти психолого-педагогічної діагностики - Класифікація діагностичних методів: Спостереження: види (цілеспрямоване, включене, відкрите, приховане), етапи, фіксація результатів. Бесіда та інтерв'ю: структура, види, особливості проведення з дітьми та їхніми батьками. Анкетування, опитування: розробка опитувальників, збір та аналіз даних. Аналіз продуктів діяльності: дитячі малюнки, аплікації, письмові роботи як джерело діагностичної інформації. Психодіагностичні методики: огляд стандартизованих та нестандартизованих тестів (інтелектуальні, особистісні, проєктивні). Особливості їхнього	Лекція, практичне заняття	4	1. Вивчення прикладів адаптованих діагностичних методик для осіб з різними нозологіями (наприклад, для дітей з порушеннями слуху, зору, інтелектуального розвитку)..	8

	застосування для осіб з ООП. Педагогічна діагностика: методи оцінки навчальних досягнень, діагностика навчальних труднощів, визначення рівня сформованості ключових компетентностей. Мультидисциплінарний підхід у діагностиці: роль фахівців (психолог, педагог, дефектолог, логопед) та їхня взаємодія в діагностичному процесі.		
Заняття 3	Тема 3. Організація психолого-педагогічного впливу за результатами діагностики- Індивідуальна програма корекційно-розвиваючого навчання для конкретної дитини. Розробка на основі діагностичних висновків. -Стратегія корекційного процесу відповідно до психологічного стану особи з ООП. Відбір, адаптація та використання корекційно-розвивальних стратегій та матеріалів до потреб дитини. - Спланований і послідовний психолого-педагогічний вплив на взаємопов'язані компоненти: дитина, її родина та зовнішнє середовище, з опорою на їхні ресурси та зворотний зв'язок. - Оцінка ефективності психолого-педагогічного впливу шляхом повторної діагностики та моніторингу динаміки розвитку. Оформлення діагностичної документації та формування висновків для Інтегровано-ресурсних центрів (ІРЦ).	Лекція, практичне заняття	4

Індивідуальні завдання та підсумковий контроль

Завдання

Особливості виконання та вимоги

Підсумковий контроль (тест) Для підсумкового оцінювання потрібно скласти тест з 30 запитань за програмою дисципліни

Оцінювання навчальних досягнень

Вид роботи	%
Відвідування аудиторних занять	20
Відповіді на запитання під час аудиторних занять	10
Індивідуальне завдання 1	10
Індивідуальне завдання 2	10
Підсумковий контроль (тест)	30
Всього	100

Шкали оцінювання

Бальна	ECTS	Національна	Заліків
90-100	A	Відмінно	Зараховано
80-89	B	Добре	
70-79	C		
66-69	D	Задовільно	
60-65	E		
35-59	FX	Незадовільно - з можливістю повторного виконання завдань	Не зараховано - з можливістю повторного виконання завдань
0-34	F	Незадовільно - з повторним вивченням дисципліни	Не зараховано - з повторним вивченням дисципліни

Додаткові бали

Вид роботи та вимоги

Бал за стобальною шкалою

Підготовка фіксованого виступу	1-5 балів
Участь у обговоренні питань плану аудиторних занять	1-5 балів
Використання додаткових літературних джерел, анотації статей	1-5 балів
Підготовка реферату	1-5 балів
Підготовка наукового повідомлення	1-5 балів
Самостійне опрацювання окремих питань	1-5 балів

Основна (обов'язкова) література

1. Грицюк І. М. Психофізіологія : навчальний посібник. Луцьк: Вежа-Друк, 2021. 322 с.
2. Дегтяренко Т.М. Корекційно-реабілітаційна робота в спеціальних дошкільних закладах для дітей з особливими потребами: [навчальний посібник] / Т.М. Дегтяренко, Л.С. Вавіна. – Суми: ВТД «Університетська книга», 2008. – 302 с.
3. Концепція спеціальної освіти осіб з особливостями психофізичного розвитку в найближчі роки та перспективу. – К., 2003.
4. Кротенко В. І., Оробей М. О. Значення нейропсихологічних аспектів у розвитку дітей із затримкою психічного розвитку. Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 19. «Корекційна педагогіка та спеціальна психологія». 2014. С. 302–307
5. Кузів О.Є. Психофізіологія: курс лекцій. – Тернопіль, в-во ТНТУ ім.Т. Пулюя, 2017. – 194 с.
6. Кузікова С. Б. Основи психокорекції : навчальний посібник. Київ, «Академвидав», 2012. 320 с.
7. Мартинчук О.В. Основи корекційної педагогіки: [навч.-метод. посіб. для студентів напряму підготовки «Дошкільна освіта»] / Олена Валеріївна Мартинчук. – К.: Київськ. ун-т імені Бориса Грінченка, 2010. – 288 с.
8. Синьов В.М. Корекційна психопедагогіка. Олігофренопедагогіка: [підручник] / Віктор

Миколайович Синьов. – Частина I – Загальні основи корекційної психопедагогіки (олігофренопедагогіки). – К.: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2007. – 238 с.

9. Тарасун В.В. Морфофункціональна готовність до шкільного навчання дітей з особливостями у розвитку (нейропсихологічний підхід). Монографія – К.: 2008. – 298 с.

10. Ткач, Б. М. (2015). Нейропсихологічний підхід до розуміння синдрому дефіциту уваги з гіперактивністю: етіологія, діагностика, корекція. Актуальні проблеми психології. Збірник наукових праць Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України, 12(21), 293–303.

11. Філіппов М.М. Психофізіологія людини: Навчальний посібник / М.М. Філіппов. – К.: МАУП, 2003. – 136 с.

Додаткова література та інші джерела інформації

1. Вознюк Л.М. Інтеграція логопедичних і нейропсихологічних технологій у діагностику дошкільників з органічним ураженням ЦНС. Науково-методичний журнал «Логопедія». 2016. № 8. С.20 – 24

2. Галецька І.І. Основи нейропсихології: навч. посіб. / І.І. Галецька. – Львів, 2003

3. Дегтяренко Т. В., Павлова Н.В. Актуальність міждисциплінарного та нейропсихологічного підходів до діагностики тяжких порушень мовлення у дітей раннього віку. Наука і освіта. 2016. № 8. С. 30 – 37

4. Клінічна психологія: словник-довідник / авт.-уклад. С. В. Діденко. – К.: Академвидав, 2012. – 320 с.

5. Нейропсихологічний супровід розвитку. Медичний центр ОСОБЛИВИЙ. URL: <https://osoblyvi.com.ua/ua/helpful-info/110-napriam-rozvytok/1034-neiropsykhologichnyi-suprovod-rozvytku>.

6. Полещук С.В. Нейропсихологічне дослідження дітей зі складною структурою дефекту. Актуальні проблеми спеціальної педагогіки та психології: зб. наук.праць. Херсон: ПП Вишемирський В.С. 2010. С. 159 -161.

7. Чабан О. С. Нейропсихологія / О. С. Чабан, М. М. Гуменюк, В. А. Вербенко. – Тернопіль: ТДМУ «Укрмедкнига, 2008. – 92 с.

8. Шевцов А. Г., Ільїна О. В. Нейропсихологічний підхід у корекції розвитку дітей з психофізичними порушеннями. Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 5. «Корекційна педагогіка та спеціальна психологія». 2015. С. 347–360.

9. Шеремет М.К., Коломієць Ю.В. Нейропсихологічні засади формування мовлення у дітей із ТПМ. Актуальні питання корекційної освіти (педагогічні науки) зб. наук. праць. 2012. № 3.

10. Яценко Т. С. Основи глибинної психокорекції: теорія і практика: навчальний посібник. Київ: Вища школа, 2006. 382 с.

Інтернет-ресурси

1. Science Direct. URL: <http://www.sciencedirect.com>.

2. Elsevier (платформа Science Direct). URL: <http://www.sciencedirect.com>.

3. Sage Publications. URL: <http://online.sagepub.com/>

4. Springer/Kluwer. URL: <http://www.springerlink.com>.

5. Tailor & Francis. URL: <http://www.informaworld.com>

Робоча програма навчальної дисципліни

ВД4 Психолого-педагогічна діагностика осіб з ООП / Psychological and pedagogical diagnostics of persons with special educational needs

6. Центр дитячої та підліткової нейропсихології - <http://neirocentr.com.ua>

7. <http://www.neuropsychologycentral.com/> 8. <http://www.neuropsychologyarena.com/>

Методи навчання

При викладанні навчальної дисципліни використовуються різноманітні методи та техніки – як традиційні, так і сучасні (особистісно-орієнтовані, інформаційно-комунікаційні тощо). При цьому навчання є студентоцентричним та здійснюється через залучення до активної практичної діяльності. Зокрема, для активізації навчального процесу передбачено застосування інтерактивних методів навчання з використанням новітніх мультимедійних технологій (робота при діагностичних обстеженнях, командна робота).

Вивчення навчальної дисципліни передбачає використання різноманітних методів та технік викладання і навчання:

Пояснювально-ілюстративний метод: лекція у формі розповіді – для пояснення складного теоретичного та (або) великого за обсягом навчального матеріалу.

Репродуктивний метод: відтворення і повторення способу діяльності за сформованим динамічним стереотипом дій – для засвоєння основних понять.

Активні методи навчання: послідовна й цілеспрямована постановка перед студентами завдань, розв'язуючи які вони активно засвоюють нові знання.

Метод проблемного викладу навчального матеріалу: створення проблемних ситуацій, надання допомоги студентам під час аналізу та подальшого спільного розв'язання поставлених завдань.

Частково-пошуковий (евристичний) метод: залучення студентів до самостійного розв'язання пізнавального завдання. При цьому студенти опановують різні способи пошуку інформації, формують переконаність в істинності нових знань, аналізують достовірність отриманих результатів та можливі помилки та труднощі.

Дослідницький метод: залучення студентів до самостійного розв'язання завдання наукового характеру з використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій.

Наочні методи: ілюстрування, демонстрування, комп'ютерна презентація тощо.

Робота з навчально-методичною літературою, науковими джерелами і електронними ресурсами (конспектування, тезування, анотування, рецензування, складання реферату).

Методи організації самостійної роботи: розв'язання завдань, виконання проєктів, індивідуальних і командних творчих завдань.

Лекції органічно поєднуються не лише з практичними заняттями, а й із самостійною роботою, яка полягає в самостійному опрацюванні теоретичного матеріалу, підготовці до практичних занять, пошуку необхідної інформації, підборі та огляді літературних джерел за заданою тематикою, виконанні індивідуальних завдань тощо. При цьому в освітньому процесі передбачено використання спеціальних методів, більш характерних для науково-дослідної роботи – експертного оцінювання, систематизації, екстраполяції, «мозкового штурму» тощо. В багатьох випадках такі методи є найбільш оптимальними для розв'язання конкретних навчальних завдань.

Інструменти, обладнання та програмне забезпечення

Мультимедійний проєктор, ПК з доступом до мережі Інтернет, маркери. Освітній процес відбувається за змішаним навчанням та (або) з використанням технологій дистанційного навчання на базі освітніх дистанційних платформ та сервісів, для яких можна використовувати Moodle, Zoom, будь-які додатки від Google. Навчально-методичні матеріали до курсу «Основи нейропсихологічної діагностики та корекції» розміщені на

сайті університету, на сторінці кафедри, в Moodle. Наочність – схеми, таблиці, діагностичні бланки, презентації, ілюстративні матеріали до курсу. Практичний матеріали (техніки, вправи) до курсу.

Питання на залік

1. Розкрийте суть, мету та основні завдання психолого-педагогічної діагностики осіб з особливими освітніми потребами (ООП).
2. Назвіть та охарактеризуйте принципи психолого-педагогічної діагностики.
3. Опишіть місце психолого-педагогічної діагностики в системі супроводу осіб з ООП.
4. Які етапи психолого-педагогічного супроводу дітей з різними типами розвитку ви знаєте? Дайте їхню характеристику.
5. Визначте поняття "нормативний розвиток" та "атиповий розвиток". У чому їхня відмінність?
6. Охарактеризуйте основні категорії осіб з особливими освітніми потребами.
7. Які етичні принципи повинен дотримуватися фахівець під час проведення психолого-педагогічної діагностики?
8. Назвіть та коротко охарактеризуйте основні законодавчі акти України, що регулюють діагностичну діяльність у сфері освіти осіб з ООП.
9. Яке значення має взаємодія з батьками (законними представниками) у процесі діагностики?
10. Охарактеризуйте метод спостереження в психодіагностиці: види, правила проведення, фіксація результатів.
11. Розкажіть про особливості проведення бесіди та інтерв'ю як діагностичних методів.
12. Яким чином аналіз продуктів діяльності (малюнків, письмових робіт тощо) може бути використаний у діагностиці?
13. Наведіть приклади стандартизованих та нестандартизованих діагностичних методик. Коли доцільно використовувати кожен з них?
14. Опишіть критерії вибору адекватних діагностичних методик для осіб з ООП.
15. Що таке адаптація діагностичних інструментів і чому вона важлива при роботі з ООП?
16. Розкрийте суть мультидисциплінарного підходу в діагностиці. Назвіть фахівців, що входять до діагностичної команди.
17. Яку роль відіграє Інклюзивно-ресурсний центр (ІРЦ) у організації та проведенні психолого-педагогічної діагностики?
18. Поясніть співвідношення понять "симптом" і "синдром" у психодіагностиці. Яке їхнє значення для розробки програм супроводу?
19. Які основні напрямки психолого-педагогічної діагностичної роботи існують на сучасному етапі?
20. Опишіть основні етапи процедури проведення психолого-педагогічної діагностики.
21. Як формулюється діагностичний запит і чому це важливо для подальшої роботи?
22. Що включає в себе збір анамнестичних даних про дитину?
23. Охарактеризуйте процес аналізу та систематизації отриманих діагностичних даних.
24. Як формулюється психолого-педагогічний висновок за результатами діагностики?
25. Яке значення має індивідуальний план розвитку (ІПР) як результат діагностики? Що він включає?
26. Розкажіть про роль діагностики у визначенні індивідуальної освітньої траєкторії дитини з ООП.
27. Поясніть, як здійснюється моніторинг динаміки розвитку та оцінка ефективності корекційно-розвивальної роботи.
28. Які критерії та індикатори можна використовувати для оцінки ефективності психолого-педагогічного впливу?
29. Як результати діагностики впливають на адаптацію освітнього середовища для дітей з

ООП?

30. Наведіть приклад практичного застосування знань з психолого-педагогічної діагностики у вашій майбутній професійній діяльності.
-

Інформація про викладача

Бабяк Ольга Олексіївна, кандидат психологічних наук, старший дослідник, завідувач відділу психолого-педагогічного супроводу дітей з особливими освітніми потребами.

Основні публікації з тематики дисципліни

Зворотній зв'язок

olga.babjak.ua@gmail.com

Інше

Затверджено

Протокол № ____ від ____ / ____ / ____ р.

Укладач _____ (Бабяк О.О.)

Завідувач відділу _____ (Бабяк О.О.)